

Oude beroepen in en rond Oud-Ade
Aflevering 16: De Fietsenmaker

De fiets is het beste wat wij hebben in Nederland. We denken misschien dat tulpen, klompen en molens onze nationale symbolen zijn maar die worden steeds meer verdrongen door de fiets. Zelfs in het KLM-vliegtuig ziet de reiziger op zijn kartonnen beker (met ondrinkbare koffie) geen molen maar een fiets afgebeeld. En als de daling naar Schiphol wordt ingezet, laat de monitor vredige fietsers voorbijkomen.

Buitenlandse journalisten die iets bijzonders willen schrijven of filmen over ons land doen dat steeds vaker over het verschijnsel fiets. Ze kunnen hun ogen niet geloven dat onze steden gedomineerd worden door fietsers en dat die fietsers de baas zijn over de auto's; dat de burgemeester en zelfs de minister-president per fiets naar zijn werk komt; dat het gebruik van de fiets iemands status verhoogt en een Mercedes hem in de publieke opinie doet zakken. Ze schrijven enthousiast hoe gezond dat allemaal wel is en vragen zich vertwijfeld af waarom dat bij hen, in New York en Barcelona, niet mogelijk is. En als het mooi weer is, stappen gepensioneerde dames en heren van 70 en ouder op hun fiets om de benen te strekken en een luchtje te scheppen.

Kortom, de fietsenmaker mag zeker niet ontbreken in onze speurtocht naar oude beroepen. In het jaar 1909 waren er 382.418 fietsen in Nederland (we weten dat omdat er toen belasting betaald werd voor het bezit van een fiets), maar het aantal in het dorp Oud-Ade was waarschijnlijk 10 tot 20. Alleen enkele gefortuneerden hadden een fiets, die toen ongeveer 70 gulden kostte. Als ik Jan van der Poel, mijn onbezoldigde sleutelinformant, vraag mensen in het dorp een fiets bezaten rond 1936, toen hij tien jaar was, durft hij geen schatting te doen. Op de Zwarteweg komt hij tot ongeveer tien. In het hele dorp zouden het er dan toch al tussen de tachtig en honderd geweest kunnen zijn maar dat was blijkbaar niet genoeg voor een fulltime fietsenmaker om van te leven. Bovendien kon iedereen wel "met een hamer en een nijptang" een fiets maken of "met een schroevendraaier" een bandplakken, aldus iemand die niet met zijn naam in De Brug wil. In mijn speurtocht naar het beroep vanaf de eerste helft van de vorige eeuw tot ongeveer tien jaar geleden ontdekte ik dat alle fietsenmakers in Oud-Ade dat werk *naast* hun eigenlijke baan deden, in de avonduren of in het weekend; dus zelfs in de periode dat er misschien wel meer fietsen dan mensen in het dorp woonden.

Cor Olijerhoek

Cor Olijerhoek (1913-2006) werkte aanvankelijk bij het timmerbedrijf Van der Geest. Hij was handig, vertelt zijn zoon Janus, en als er iets defect was (een machine of een fiets) loste hij dat vaak op. Hij kon goed 'klussen'. Dat technisch vernuft werd later zijn echte beroep: elektriciën en loodgieter ('waterfitter'). Maar het leidde er ook toe dat hij in zijn vrije tijd fietsen ging repareren. Sam Olijerhoek herinnert zich dat hij rond zijn twaalfde zijn oom daarbij hielp. Iedere zaterdag verdiende hij daar een gulden mee. Mooi meegenomen.

Siem Bartels

Siem Bartels (1914-1976), buurman en precies even oud als Cor, begon in diezelfde tijd ook met fietsen maken. Terwijl Cor Olijerhoek ermee stopte is Siem verder gegaan met het vak. Siem zijn vader, Kees Bartels (1867-1944), getrouwd met Johanna van der Willik (1872-1959) en woonachtig in De Zevenhuizen, repareerde overigens ook al fietsen. Hij was knecht bij Gerrit de Heus, boer in de Zevenhuizen en is daar gestopt toen Philip Kroes, de boerderij kocht. (Toen de boerderij in de tweede

helpt van de vorige eeuw een restaurant werd, kreeg hij de naam Meerhoeve, naar de nieuwe eigenaar Ruud van der Meer). Kees Bartels werd toen een soort kleine zelfstandige. Hij repareerde bootjes door ze te breeuwen (met teer en pek en touw kleine kiertjes dichtmaken in de bodem van een boot). Hij maakte klompen, repareerde kruiwagens en ging regelmatig op jacht naar eenden en hazen. Fietsen herstellen deed hij ook.

Over zijn zoon Siem Bartels heb ik veel verhalen gehoord van zijn oudste dochter Jopie (81) die nu in Roelofarendsveen woont. Siem was getrouwd met Alie van Haastregt (1913-1981) en had vier kinderen. Hij woonde op de Kolk, nummer 2 (vroeger E58). Siem heeft in zijn leven diverse banen gehad, zoals veel van zijn tijdsgenoten. Vanaf ongeveer zijn 20ste was hij koster (waarover meer in een latere aflevering), daarnaast heeft hij gewerkt in de Veen bij Niek Schouten die zowel smid als fietsenmaker was en bij Holland Constructie Werken (HCW). Toen hij in 1960 tijdens werkzaamheden bij de Hoogovens in IJmuiden een ernstig ongeluk kreeg, werd hij gedeeltelijk arbeidsongeschikt verklaard. Hij bleef echter werken bij HCW tot zijn pensioen en tot zijn dood is hij fietsen blijven repareren.

Zijn werkplaats was een schuurtje achter het huis, dat alleen via de keuken bereikbaar was. Rond etenstijd was het weleens lastig met die fietsen die langs het fornuis moesten, maar het moest nu eenmaal. Een keer per jaar betaalden de klanten. Dan ging Siem met een stapel rekeningen op pad, maar omdat er op veel plaatsen koffie gedronken moest worden, was de opbrengst na een dag 'rekeningen lopen' (om precies te zijn: rekening fietsen) gering. Later werd die taak gedeeltelijk door Jopie gedaan, te voet. Zij herinnert zich dat er een keer een gulden te weinig was. Ze zou dat zelf moeten bijleggen. Op dat moment kwam Gijs Tersteeg langs die medelijden met het arme kind kreeg en het tekort aanvulde: "Meid, hier heb je een gulden." Als een knappe jonge dame een herstelde fiets kwam ophalen en vroeg "Hoeveel krijgt u?", zei Siem: "Geef me maar een zoen." In de antropologie noemen we dat "moral economy".

Maar er waren ook problemen. Siem had geen vergunning om fietsen te maken; hij was geen lid van de Kamer van Koophandel en werd lastig gevallen door inspecteurs die hem probeerden te betrappen op illegale praktijken. Banden en andere onderdelen werden verborgen in de kelder en op zolder. Uiteindelijk liet hij zich toch maar inschrijven in de KvK om van het gedoe af te zijn. Zijn zoon Pam heeft nog even het werk van zijn vader voortgezet maar Pam was meer geïnteresseerd in brommers en ging bij Piet van Schie in Leiden werken.

Nico van Schie

Nico van Schie (1936-2014) kan waarschijnlijk beschouwd worden als de opvolger van Siem Bartels in Oud-Ade. Nico werkte aanvankelijk bij het Motorhuis in Leiden maar na zijn trouwen met Lenie de Winter in 1966 kwam hij bij zijn broer Piet in dienst die in Leiden een bedrijf had voor brommers en motoren en een beetje fietsen. In zijn vrije tijd repareerde hij thuis aan de Dirk Thomaszstraat ook fietsen. Dat begon in het klein; af en toe een gestrande fietser die pech had of iemand uit de buurt, maar toen Siem Bartels er niet meer was, kwamen er meer klanten en richtte hij zijn garage in voor het repareren van fietsen. Ook zijn broer Piet aan het Vennemeer repareerde zo nu en dan fietsen.

Zelf heb ik veel herinneringen aan Nico als fietsenmaker. Jarenlang kwam ik bij hem met onze kapotte fietsen en steeds werden ze onder zijn vakkundige handen weer rijvaardig gemaakt. Als ik een fiets op ging halen kreeg ik er altijd een korte preek bij over hoe ik met een fiets hoor om te gaan. Een geliefd thema was dat je nooit met zachte banden moest fietsen want dan kwam de binnenband knel te zitten tussen velg en straat en had je zo weer een lekke band. Als ik thuis kwam, herhaalde ik de toespraak dan tegenover mijn kinderen want zij waren degenen die met zachte

banden fietsten, elke dag op en neer naar Leiden, zoals zoveel andere schoolgaande kinderen in het dorp. Wat ik ook van Nico heb geleerd is dat je het moertje van het ventiel nooit strak aan moet draaien tegen de velg; er moet een beetje speling blijven voor het ventiel.

Net als Siem Bartels had Nico geen officiële vergunning als rijwielhersteller. Als er controle kwam, verklaarde hij dat hij niets anders deed dan zijn burens helpen als die een probleempje hadden. Daar was geen woord van gelogen. Dat was ook de reden dat hij niet openlijk aan de weg timmerde met zijn bedrijfje. Misschien verklaart dat ook waarom er geen foto's van zijn werk als fietsenmaker aan huis te vinden waren. Wel zitten er in het familiealbum prachtige foto's van zijn werk in Leiden (zie de bijlage).

Als ik Lenie, zijn vrouw vraag naar herinneringen aan Nico als fietsenmaker, komt het verhaal van een klein meisje naar boven dat haar driewielertje met de mededeling "Hij doet 't niet meer" bij Nico bracht. Toen haar moeder 's avonds vroeg waar haar fietsje was, antwoordde ze: "Die heb ik bij meneer van Schie gebracht; hij doet 't niet meer." Nico is in 2014 overleden na een lang en zwaar ziekbed. Hij is 78 geworden. Zijn werkplaats in de garage ziet er nog hetzelfde uit als dertig jaar geleden.

Rijpwetering: Co Meijer en Jaap Vaneman

Per fiets is Rijpwetering in vier hoogstens vijf minuten te bereiken, dus het ligt voor de hand om daar ook even rond te kijken naar fietsenmakers in de verleden tijd. Ik hoor de naam van Co Meijer (1901-1960), die fietsen repareerde en ook verkocht. Dat was in de periode 1925- 1960. Hij was getrouwd met Lenie (of Lena) Borst (1913-2008?). Co Meijer is de enige fietsenmaker in de dorpen Oud-Ade en Rijpwetering die (bijna) full-time met het product fiets de kost heeft verdiend. Hij woonde en had zijn bedrijf op Koppoellaan 18, vlakbij de Vergulde Vos. In het boekje met oude prentkaarten van Rijpwetering en Oud-Ade staat een foto van zijn huis met de volgende toelichting: "In dit pand woonde jaren terug Ko Meyer [Co Meijer] Dz. Hij verdiende zijn brood met reparatie en verkoop van fietsen, wat aanvankelijk plaats vond in een schuurtje achter de woning. Deze foto laat zien dat later een gedeelte van de woning winkel werd. Ko Meyer verhuurde ook boten aan vissers en men kon er tevens terecht voor frisdrank, bier en petroleum. In 1960 kocht Kees Warmerdam (chauffeur bij Maarse & Kroon) het pand en begon er een slijterij." (p. 4).

Een zoektocht naar de (drie) kinderen van Co Meijer voor meer informatie levert aanvankelijk niets op. Ze lijken van de aardbodem verdwenen tot ik met Cor Daleman (90) in gesprek kom die me weet te vertellen dat de jongste zoon John in De Veen woont. We vinden een J. Meijer in het telefoonboek, bellen en het is meteen raak. De verdwenen zoon woont gewoon om de hoek en komt geregeld naar de Rip vertelt hij, waar zijn dochter woont. Soms lijkt De Veen tegelijkertijd ver weg en dichtbij. Cor en John raken in een lang gesprek over vroeger en nu en ik luister mee met pen en papier. John vermeldt terloops dat er een stuk over zijn vader in Alkmadders heeft gestaan. Weer zo'n dichtbij-ver weg ervaring. Ik ga het meteen lezen. Twee dagen later bezoek ik John Meijer.

Van hem hoor ik dat zijn vader, naast de boven vermelde activiteiten, ook elektrische kachels, strijkijzers, stofzuigers, scheerapparaten, gloeilampen, fotorolletjes en schaatsen verkocht. Een fulltime fietsenmaker kun je hem dus ook niet noemen, bij nader inzien. Op zolder lag een grote voorraad artikelen voor de verkoop en de bedstee werd gebruikt om fietsbanden te bewaren. Aan de zijgevel hing een bord van Phillips want die maakte toen nog strijkijzers enzovoort.

Wat ik nog het meest gehoord heb over Co Meijer is dat hij hopman was bij de verkenners en dat een been van hem wat korter was dan het andere waardoor hij een beetje mank liep. Het leverde hem de bijnaam Co Hup op en John vertelt dat hij daar ook soms mee geplaagd werd

(“Huppelepup”). Maar dat nam niet weg dat het bij Co altijd een zoete inval was; hij was populair bij de jonge generatie en er hingen vaak jongelui bij zijn huis rond, ook nadat de padvinderij was opgeheven.

De kinderen van Co kregen een fiets bij het ‘Grote Aannemen’ (‘Plechtige Communie’), als ze twaalf waren. John was elf toen zijn vader stierf. Terugkijkend naar dat moment denkt hij dat hij misschien wel het bedrijf had kunnen voortzetten als hij wat ouder geweest was. Enkele jaren later hertrouwde zijn moeder en vertrok met haar gezin naar Leiden. Meer over Co Meijer is te vinden in het artikel van John van der Willik in Alkmadders. Zijn vader Siem van der Willik heeft in zijn jonge jaren nog bij Co gewerkt.

Je zou kunnen zeggen dat het fietsen maken op de Rip daarna gedeeltelijk is voortgezet door Jaap Vaneman (1926-2014) aan de Oud-Adeselaan 24. Tijdens de oorlog werkte Jaap bij de fietsenzaak van Erades op de Hoge Woerd in Leiden, waar hij het vak geleerd heeft. In december 1945 werd hij als dienstplichtig soldaat naar Nederlands Indië gestuurd en maakte daar beide Politionele Acties mee. Ondanks de ervaringen van geweld, angst en verdriet bleek Jaap toch aan het land gehecht te zijn geraakt want toen de Nederlandse troepen na de soevereiniteitsoverdracht vertrokken, besloot Jaap te blijven en trad in dienst bij een Engelse rubber- en koffieplantage op Java. Maar na ongeveer een jaar met incidenten bleek dat toch niet zo’n goed idee en vertrok hij alsnog met een soldatenschap terug naar huis. In Nederland voelde hij zich niet meer thuis en probeerde hij te emigreren naar Canada maar zijn moeder wist dat op slimme wijze te voorkomen. Wel voer hij drie jaar de wereld rond met de Holland-Amerikalijn maar Amerika werd niet zijn nieuwe vaderland. Uiteindelijk werd Maarse & Kroon zijn bestemming waar hij tot zijn pensioen als chauffeur bleef werken en ritjes langs de rand van het Groene Hart kon maken.

Zijn vakmanschap in het fietsen maken bleek nuttig toen hij een gezin kreeg waarvoor fietsen opgeknapt en gerepareerd moesten worden. Zo begon zijn ‘carrière’ als fietsenmaker op de Rip. Ook omwonenden wisten hem te vinden. Hij kocht nieuwe fietsonderdelen met korting bij een grossier in Leiden totdat dat niet meer mocht omdat hij geen erkende fietsenmaker was. Dat deed hem besluiten een officiële cursus te volgen. Eind zeventiger jaren behaalde hij zijn diploma en begon een echte fietsenzaak aan huis. Dat werd echter geen succes want hij bleef full-time bij Maarse & Kroon en zijn vrouw Toos moest overdag alle klanten te woord staan die kwamen vragen of hun fiets al klaar was. Bovendien was Jaap niet zo zakelijk en brachten zijn reparaties weinig extra inkomen in het laadje. Zijn zoon John vertelde in het In Memoriam voor zijn vader: “Hij kon geen prijzen berekenen, knapte ongevraagd hele fietsen op terwijl de klant alleen een achterlichtje wilde hebben en rekende daar niets voor. ‘Ik ruk een rijke boer wel weer een poot uit’, zei hij dan, maar dat gebeurde natuurlijk ook niet.” Enkele jaren later stopte hij – mede op verzoek (bevel?) van Toos – met zijn ‘tweede baan’, maar voor vrienden en familie ging hij door met fietsen repareren.

Roelofarendsveen: Niek en Anton Schouten

Een stief kwartiertje verder fietsen, in De Veen, was Niek Schouten (1918-1996), aan de Langeweg een fietsenzaak begonnen. Daarvoor had hij bij zijn vader Anton in de smederij gewerkt op Langeweg 4. Niek repareerde en verkocht fietsen. Zijn bedrijf is later overgenomen door zoon Anton op Langeweg 22 maar bestaat nu niet meer. De naam van Niek Schouten viel al eerder omdat Siem Bartels kort bij Schouten gewerkt had en misschien daar de beginselen van het vak had geleerd. De combinatie smid en fietsenmaker is interessant. Was de fiets niet een ‘stalen ros’ dat net als het ros van vlees en bloed af en toe ‘beslagen’ of opgeknapt moest worden? Piet Vink, die zich in 1921 als smid op het Zuideinde vestigde, maakte ook fietsen. Toen hij daarmee stopte heeft Niek Schouten al

het fietsenmateriaal van hem overgenomen. Ook op de Rip repareerde smid Bertus Waasdorp en later Jan Straathof fietsen. Het toeval wil dat er in die periode ook een wielervereniging in de Veen was die "Het Stalen Ros" heette. In het prentenkaarten boekje van Roelofarendsveen zijn er vier foto's van te zien uit het jaar 1910. In Oud-Ade was er in die tijd caféhouder Jan van der Hulst die het fietsen bevorderde. Zelf was hij een verdienstelijk wielrenner die ook prijzen won in de wedstrijden van Het Stalen Ros. Daarnaast bood hij in het café onderdak aan de Leidse wielrenclub Swift.

Anno 2021

De wereld is veranderd. E-bikes veroveren de fietspaden. Sportieve bejaarden stuiven voorbij met een vaart van tegen de 25 km per uur. Zelfs schoolkinderen hebben de e-bike ontdekt. Was je vroeger een watje als je de bus nam naar school, nu ben je stoer als je een e-bike hebt. Maar er zijn er ook die zich tegen deze ontwikkeling verzetten en zweren dat ze nooit een e-bike zullen aanschaffen. De tijd zal het leren. Bovendien zijn er de race-fietsers die in toenemende mate de wegen bevolken en de grijze e-bikers luidruchtig passeren.

In het dorp kunnen we nu onze fietsen ('gewone' fietsen en e-bikes) ter reparatie bij Wim van Rossum aanbieden, bij de achterdeur aan de Zwarteweg. Zijn zoon neemt het rijwiel mee naar zijn zaak in Leiden en brengt het de volgende dag (of iets later) weer terug. Hij adverteert zijn service prominent op de achterkant van De(ze) Brug.

Het is te vroeg om de gewone fiets in het museum te zetten, maar ik zie steeds meer oude afgedankte fietsen nu als nostalgisch kunststuk in tuinen en perken. Onze vroegere burens ter rechterzijde hadden zo'n oud beestje als versiering tegen een boom in de tuin staan en bij onze linker buurman staat een roestig rijwiel trots bij het begin van de imposante oprijlaan naar zijn woning. Er zijn zelfs mensen die hun geliefde fiets aan de muur van de slaapkamer hangen, heb ik me laten vertellen. Op een ouwe fiets moet je 't leren, beweert een oud gezegde, maar een ouwe fiets is ook mooi om naar te kijken en af en toe te aaien.

Sjaak van der Geest

Opmerkingen of correcties: s.vandergeest@uva.nl of 06-26971256

Bronnen / met dank aan:

Jopie Bartels, Gerard Bartels, Lenie van Schie-de Winter, Jan van der Poel, Els van Schie, Sam Olijerhoek, Gerard van der Meer, Anton Schouten, Cor Daleman, John Meijer, Wilco en John Vaneman en Theo van der Poel.

John van der Willik (2017) Co Meijer, een fietsenmaker in Rijpwetering. *Alkmadders* 35 (nr. 138), pp. 18-20.

John Vaneman (2014) Jacobus Johannes Vaneman, Jaap: Indië-veteraan, buschauffeur en fietsenmaker.

Hans van der Wereld (1981) *Oude prenten vertellen over Rijpwetering en Oud Ade*. Alphen: Repro-Holland.

Stichting Oud Alkemade (1994) *Oude prentkaarten vertellen over Rijpwetering en Oud Ade*. Alphen: Repro-Holland.

Fotoalbums familie Bartels, Van Schie, Meijer en Vaneman.

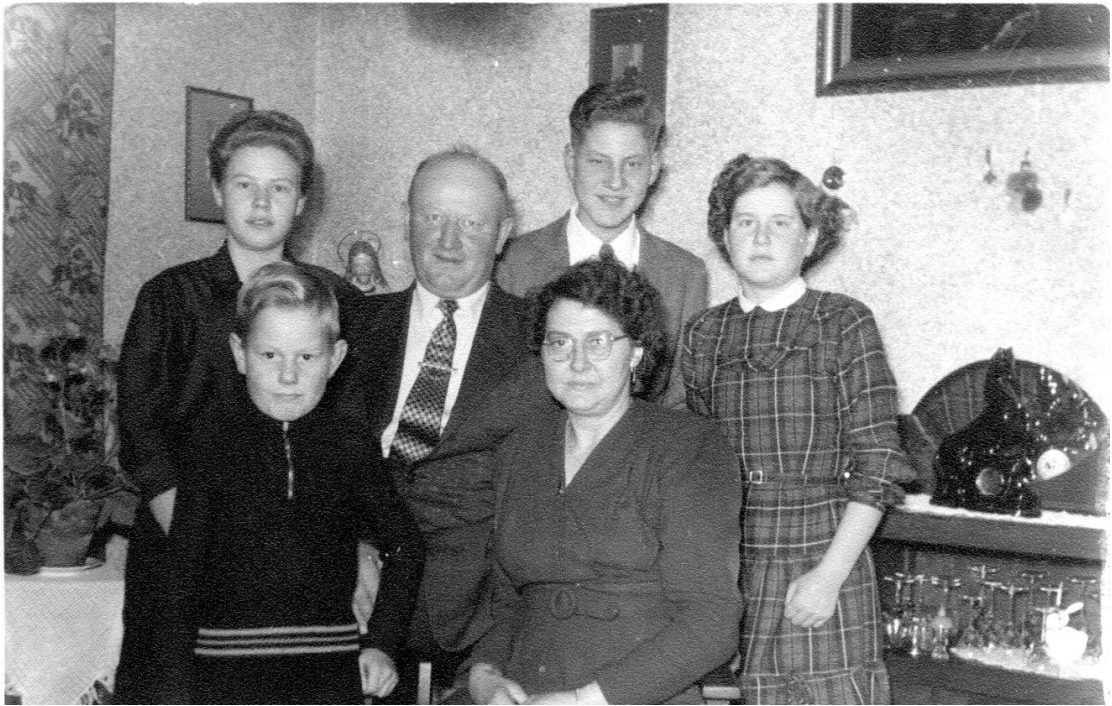
Bijlage: Illustraties

Links de woning van Siem Bartels en gezin (Kolk 2; voorheen E58), Oud-Ade. Rechts de woning van Janus Olijerhoek en gezin (Kolk 3). ca 1930? De Kolk is kort na de oorlog gedempt.

Trouwfoto Siem Bartels en Alie van Haastregt, 31 juni 1940.

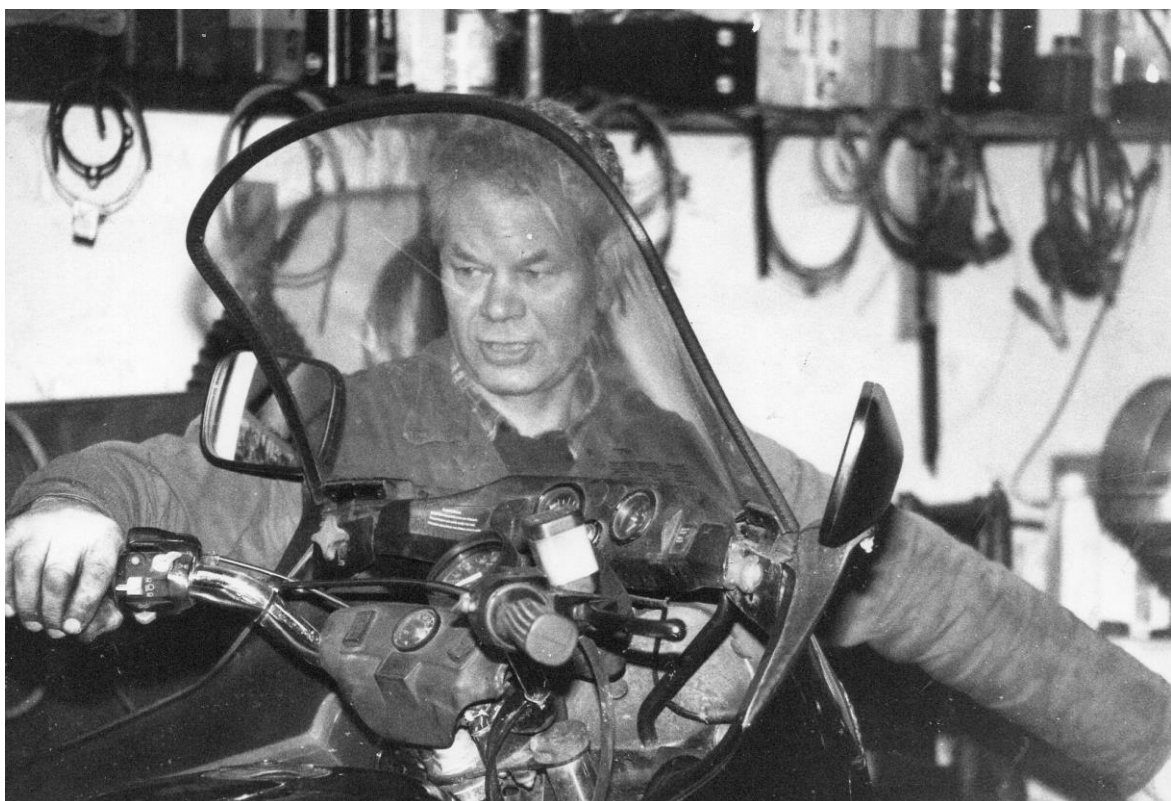
Gezinsfoto van Siem en Alie Bartels. Achter vlnr: Jopie, vader Siem, Pam, Corrie. Vóór: Siem jr, moeder Alie. Achtergrond: het Heilig Hart ("lid van het gezin"). Oud-Ade, 1960.

Siem Bartels in zijn werkplaats, ca 1965.

Nico van Schie, ca 15 jaar oud, in zijn Zondagse kleren op de fiets, Leidseweg, Oud-Ade, ca 1950.
In de verte de Vrouw-Vennemolen.

Nico van Schie repareerde in zijn vrije tijd thuis fietsen. Zijn eigenlijke werk was motor-monteur bij zijn ouder broer Piet, die in Leiden een zaak had, maar ook in Leiden werd er weleens aan een fiets gesleuteld. Daar zijn helaas geen foto's van.

Piet van Schie, fietsen makend. Omstreeks 1990.

Rechts de woning en winkel van Co Meijer, Koppoellaan 18, Rijpwetering. Co Meijer was, naast veel andere dingen, fietsenmaker en -verkoper. Achter het grote raam links in de voorgevel was de winkel. Foto waarschijnlijk rond 1940-45. De uitbouw rechts is omstreeks 1950 afgebroken. Vóór het huis liggen zes roeiboten te huur.

Co Meijers fietsenherstelwerkplaats achter zijn huis.

Het gezin van Dirk Meijer en Anna Meijer-Lauwers omstreeks 1925. Staand derde van links, Co.

Trouwfoto van Co Meijer en Lenie (Lena) Borst, 17 augustus 1944.

Co Meijer en echtgenote Lenie bij de Paardenbrug in Rijpwetering.

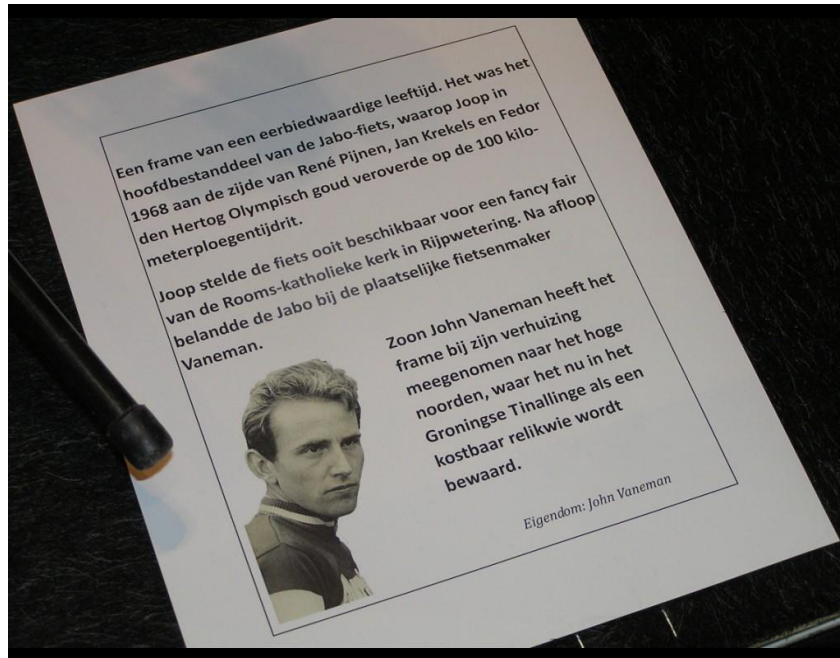
Jaap Vaneman als chauffeur bij Maarse & Kroon, bus 1254.

Blik in de werkplaats van Jaap Vaneman: georganiseerde wanorde. Alles staat op zijn plaats.

Sticker van de tweewielerspecialist Vaneman

Fietsonderdeel als kostbaar souvenir.

Oude fiets en twee melkbussen als decoratie bij de oprit naar een woonhuis, 2021.